

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) เน้นเรื่องการพัฒนาคน เปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้ที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิด การจัดทำแผนเกี่ยวกับบทบาท และการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนไทย ให้มีการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความร่วมมือขึ้นระหว่าง บ้าน โรงเรียน วัด และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 วัตถุประสงค์ของแนวการจัดการศึกษา มุ่งเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ อย่างมีเหตุผล สามารถแก้ไขปัญหาได้โดยการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประกอบอาชีพและดำรงชีวิต ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศไทยต้องก้าวไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม ทำให้การดำเนินชีวิตทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป จากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี สังคมไทยจึงมีลักษณะเป็นสังคมเปิดมากขึ้น ส่งผลให้การหลั่งไหล ถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากต่างประเทศมีอัตราที่รวดเร็ว มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ค่านิยมของคนไทย ทำให้เยาวชนไทยรับเอาวัฒนธรรมมาใช้อย่างผิดๆ มองข้ามความเป็นไทย เอกลักษณ์ที่ทรงคุณค่าของไทย ทั้งทำให้เกิดปัญหามากมาย จึงสมควรให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาจัดการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของสังคมไทย ตามสภาพที่เหมาะสม

ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 36 – 40) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาพบว่า สาเหตุการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดการศึกษาไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้นมีปัญหาคือ โครงสร้างทางการศึกษายังกระจัดกระจายมีการแบ่งแยกระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เพราะอิทธิพลครอบงำ เนื่องจากอยู่ในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน สถานศึกษาขาดการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาก ครูผู้สอนในโรงเรียนมีความเข้าใจการนำความรู้และประสบการณ์ ถ่ายทอดภูมิปัญญาตามระบบใหม่ค่อนข้างน้อย ระบบการบริหารไม่เอื้อให้ครูผู้สอนออกนอกสถานศึกษา เพื่อประสานงานแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยากรในท้องถิ่น และนอกท้องถิ่น

หรือนำนักเรียนนอกสถานศึกษาและชุมชน ผู้บริหาร ครู ชุมชนบางส่วนยังไม่เข้าใจในเรื่องเนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื้อหาความรู้ของผู้ทรงภูมิปัญญาหรือวิทยากรท้องถิ่น การจัดการกระบวนการเรียนการสอนยังไม่เป็นลักษณะที่ทำให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี ในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ขาดแคลนผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ใส่ใจภูมิปัญญาไทย ขาดการสร้างสรรค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นทำให้หน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการศึกษาในปัจจุบันต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจใคร่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของรูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาใช้ในการจัดการศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายได้มีการวางแผนที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และความต้องการของชุมชนต่อไป

2. จุดมุ่งหมายของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอนครไทย

2.2 เพื่อศึกษารูปแบบในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตพิษณุโลก นครไทย อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก

3. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 9 คน ครูผู้สอน จำนวน 180 คน ผู้ทรงภูมิปัญญาหรือผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่น 75 คน

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ทราบภูมิปัญญาที่มีอยู่ในเขตอำเภอ นครไทย

4.2 ทราบแนวทางในการนำภูมิปัญญา มาใช้ในการเรียนการสอน

4.3 ทำให้ทราบข้อมูลและแนวคิดที่จะนำไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน ได้เหมาะสมสภาพท้องถิ่น

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1. รูปแบบ หมายถึง วิธีการนำความรู้และประสบการณ์อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และ ด้านกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนการสอน

5.2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ความสามารถและทักษะของกลุ่มคนในท้องถิ่น รวมทั้งการประกอบอาชีพ ซึ่งสร้างขึ้นจากการสั่งสมประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคนที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อพัฒนาชีวิตของคนในท้องถิ่น

5.3. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การนำความรู้และประสบการณ์อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนในการจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตพิษณุโลก นครไทย อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

5.4. การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามเป้าหมายของหลักสูตร การส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนค้นคว้าเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การนำหลักสูตรท้องถิ่นไปทดลองใช้ การเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนและการวัดผลประเมินผลเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.5. สหวิทยาเขตพิษณุโลก-นครไทย หมายถึง โรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษาในอำเภอ นครไทย รวม 9 โรงเรียน คือ นครไทย นายวีวิทยา นครชุมพิทยา ยางโกศลวิทยา ราชประชานุเคราะห์ 23 บางกลางท่าวพิทยาคม นครบางยางพิทยาคม ศรีอินทราทิตย์พิทยาคม และบ่อโพธิ์วิทยา

5.6. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในด้านการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก

5.7. ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติงานด้านการสอนในโรงเรียนสหวิทยาเขตพิษณุโลก นครไทย อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก

5.8. วิทยากรท้องถิ่น หรือผู้เชี่ยวชาญภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.9. ลักษณะภูมิปัญญา หมายถึง วิถีหรือแนวในการดำเนินการดำรงชีวิตของชาวบ้าน